

**สถานภาพการมีส่วนร่วมและความต้องการในการให้บริการของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ
พอเพียงในภาคการเกษตรตามความต้องการของชุมชนตำบลลำพญา
อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม**

The participatory status and service demand of the agricultural community
learning centre based on the philosophy of sufficiency economy as required by
community in Lam Phaya Sub-District, Amphoe Bang Len, Nakhon Pathom Province

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “สถานภาพการมีส่วนร่วมและความต้องการในการให้บริการของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรตามความต้องการของชุมชนตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพการมีส่วนร่วมกับศูนย์เรียนรู้ฯ และ ความต้องการของชุมชนต่อการให้บริการของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนการจัดเวทีชุมชน และการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิจัยเชิงสำรวจโดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ใช้การหาความสอดคล้องของคำตอบที่ได้รับทั้งนี้เพื่อนำมาสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ปัจจัยผลการศึกษาพบว่า การจัดกลุ่มสถานภาพการมีส่วนร่วมกับศูนย์เรียนรู้ฯ มี 2 กลุ่ม ได้แก่ 1)การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมคิดและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ 2)การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ใช้บริการศูนย์เรียนรู้ ส่วนความต้องการในการให้บริการ พบว่า ศูนย์เรียนรู้ที่กลุ่มตัวอย่างต้องการมากที่สุด ได้แก่ การจัดฐานเรียนรู้การผลิตปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ส่วนการจัดกิจกรรมต่างๆของฐานเรียนรู้ ที่ต้องการมากที่สุด คือ การถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง งานวิจัยชี้ให้เห็นความสำคัญของการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ กับชุมชน ในทุกมิติ ทั้งในฐานะผู้ร่วมใช้ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมพัฒนา และการปรับฐานเรียนรู้และกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ที่เป็นรูปธรรมในการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ : การให้บริการ, ศูนย์เรียนรู้, ศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตร, ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาค

Abstract

This article entitled on “The participatory status and service demand of the agricultural community learning centre based on the philosophy of sufficiency economy as required by community in Lam Phaya Sub-District, Amphoe Bang Len, Nakhon Pathom Province” aims to study the participatory status and the service demand of the agricultural community learning centre based on the philosophy of sufficiency economy in Lam Phaya sub-district. The data collecting techniques are comprised of qualitative techniques; observation, in-depth interview and community focus group, and quantitative technique; questionnaires survey. The common themes analysis technique was brought to analyze the qualitative data in order to construct and develop the questionnaire, while factor analysis statistical technique was used for data reduction the situation of problems occurred. The factor analysis of participatory status between community and the learning centre are comprised of 2 groups: 1) the participation as planners and developers, and 2) the participation as users. The learning setting of the learning centre that is mostly required by community, is the fertilizer setting, while the service demand that is mostly required by them, is knowledge transmitting the concept of doing agriculture based on the philosophy of sufficiency economy. The research suggests that the learning centre should promote community participation as planners, developers, and users and develop learning settings and its activities that can concretely lead to community understanding of doing agriculture based on the philosophy of sufficiency economy.

Keywords: service, community learning centre, agricultural learning centre, agricultural learning centre based on the philosophy of sufficiency economy, sufficiency economy,

บทนำ

จังหวัดนครปฐม ได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นรากฐานการดำเนินชีวิตประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่ดี มีสุขอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ให้ครบ 100% (930 หมู่บ้าน) ภายในปี 2551 โดยใช้แนวทางการดำเนินงาน 3 ประการ ดังนี้ 1) สร้างพื้นฐานความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ประชาชน กลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในหมู่บ้านให้เข้าใจตรงกัน 2) ค้นหาต้นแบบเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่มีอยู่จริงในชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างและขยายผลไปยังหมู่บ้านอื่นๆ ได้แก่ บุคคลต้นแบบ ครุเวื่อนต้นแบบ เป็นต้น 3) มีการบูรณาการการพัฒนาคน พื้นที่งบประมาณ และการทำงานเป็นทีมจากทุกภาคส่วนเป็นทีมตำบลทำหน้าที่ขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านเป้าหมาย

จากแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดนครปฐม จะเห็นว่า ให้ความสำคัญกับการจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับข้อสังเกตของนายก-องค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา กรรมการ บริหาร และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่ชี้ว่า การขับเคลื่อนสำนักวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลลำพญายังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากชุมชนโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรไม่ให้ความสนใจใดๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการไม่มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มองไม่เห็นประโยชน์ของการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เคยชินกับการทำการเกษตรเดี่ยว การทำการเกษตรโดยใช้สารเคมีเพราะเห็นผลเร็ว หรือการไม่เห็นตัวอย่างหรือต้นแบบที่ชัดเจน ฯลฯ ดังนั้นการสร้างศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการ เกษตรขึ้นในชุมชนลำพญา จึงน่าจะเป็นแนว ทางหนึ่งในการให้ความรู้ และแนวปฏิบัติแก่เกษตรกรในการทำการเกษตรบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ (ณรงค์ศักดิ์ เลิศสิทธิพันธ์, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2552)

สภาพการณ์ที่กล่าวชี้ให้เห็นความจำเป็นของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ซึ่งจากผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การทำให้ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ประสบความสำเร็จของศูนย์การเรียนนั้นมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ความร่วมแรงร่วมใจระหว่างผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน ครู และโรงเรียน (ภัทรพล มหาพันธ์, 2545) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ชลิตตา สุขสวัสดิ์ (2547) และ ภาณุพงศ์ ภูโต (2551) ที่พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ศูนย์เรียนรู้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เข้ากับโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน และสอดคล้องกับ

สภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่นได้ ก็คือ ชาวบ้าน ซึ่งต้องมีการรับข่าวสาร การถ่ายทอดข่าวสาร การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการสร้าง ความสามัคคีและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขณะที่ในพื้นที่ตำบลลำพญาซึ่งมี ตลาดน้ำลำพญาที่มีชื่อเสียงและมีประชาชน ให้ความสนใจไปเที่ยวชมเป็นจำนวนมากใน ทุกวันหยุดนักขัตฤกษ์และวันหยุดเสาร์- อาทิตย์ ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่มีศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา ซึ่ง ได้รับการประเมินจากกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ และได้รางวัลยุวเกษตรกรดีเด่น ระดับเขตและระดับประเทศ ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลลำพญาได้ยกระดับศูนย์ฯ แห่งนี้ขึ้นเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลลำพญา หากแต่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยในเชิงประจักษ์ ถึงบริบทพื้นที่เกี่ยวข้อง สภาพปัญหา การเกษตรในพื้นที่ตำบลลำพญาและความ ต้องการของชุมชนต่อการให้บริการของศูนย์ เรียนรู้ฯ ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา การเกษตรและความต้องการของพื้นที่อย่าง แท้จริง

ดังนั้น บท ความ วิจัย เรื่อง “สถานภาพการมีส่วนร่วมและความต้องการ ในการให้ บริการของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงในภาคการเกษตรตาม ความ ต้องการของชุมชนตำบลลำพญา อำเภอ บาง เลน จังหวัดนครปฐม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนา บทบาทและศักยภาพการสื่อสารของศูนย์ เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร สำนักวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ตามความต้องการของชุมชนลำพญา อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐม” จึงมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สถานภาพการมี ส่วนร่วมกับศูนย์เรียนรู้ฯ และ 2) ความ ต้องการของชุมชนต่อการให้บริการของศูนย์ เรียนรู้ฯ ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา การเกษตรและความต้องการของพื้นที่อย่าง แท้จริง ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นต่อการ กำหนดแนวทาง การพัฒนาบทบาทและ ศักยภาพการสื่อสารของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเพื่อให้ ศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถทำบทบาทหน้าที่ใน การเสริมสร้างความรู้ แนวคิดและวิธีการ ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการ ทำการเกษตร แก่เกษตรกร คนในชุมชน ตำบลลำพญาและประชาชนที่สนใจ ส่งผล ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความ เข้มแข็งของชุมชน อันเป็นวัตถุประสงค์หลัก ของการวิจัยต่อไป

วิธีการศึกษา

วิธีการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่ง คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ ได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ควบคู่กัน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 1) แบบ สังเกตการณ์และแบบบันทึกการสนทนาแบบ ไม่เป็นทางการ 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง มาตรฐาน สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกและ แบบวิเคราะห์ข้อมูล และ 3) โครงร่าง คำถามและแบบบันทึกข้อมูลการจัดเวที ชาวบ้าน และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

1. วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

1.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสังเกตการณ์ มี 2 ส่วน ได้แก่ 1) กลุ่มตัวอย่างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร ที่คัดเลือกไว้ด้วยเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น และ 2) กลุ่มตัวอย่างบุคคลในพื้นที่ตำบลลำพญา มีรายละเอียด ดังนี้

1.1.1 กลุ่มตัวอย่างศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร ซึ่งจากการลงพื้นที่ศึกษาศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่ตำบลลำพญาที่ดำเนินการโดยชุมชน/องค์กรชุมชน และการคัดเลือกตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ตามขอบเขตการวิจัยที่กำหนดไว้ คือ การเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร พบว่า มีศูนย์เรียนรู้เพียง 1 แห่งเท่านั้น ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับขอบเขตการวิจัยที่กำหนดไว้ ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างบุคคลในพื้นที่ตำบลลำพญา ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงตัวแทนบุคคลที่ใช้และให้บริการศูนย์เรียนรู้ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่มีส่วนสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ ได้แก่ 1) บุคคลที่ใช้และให้บริการศูนย์เรียนรู้ ประกอบด้วย ตัวแทนชุมชน ตัวแทนเกษตรกร อาจารย์/ยุวเกษตรกรที่รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา 2) หน่วยงานภาครัฐ

และภาคีที่มีส่วนสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ ประกอบด้วย ตัวแทนบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา ตัวแทนแกนนำจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ตัวแทนผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงภาคีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ และการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนลำพญา ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยจัดบันทึกลงในแบบสังเกตการณ์ และการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการกับกลุ่มต่างๆ ข้างต้น ด้วยการลงพื้นที่สำรวจศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา สังเกตการณ์การบันทึกเทปรายการของสถานีโทรทัศน์ THAI PBS. เข้าร่วมการประชุมกลุ่มยุทธศาสตร์กรและเข้าร่วมการประชุมกลุ่มแกนนำจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

1.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ทั้งสิ้น 15 คน ดังนี้

1.2.1 บุคคลที่ใช้และให้บริการศูนย์เรียนรู้ ประกอบด้วย ตัวแทนชุมชน ตัวแทนเกษตรกร และอาจารย์ที่รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา 4 คน ได้แก่ 1) อาจารย์ชาติตรี ต่วนศรีแก้ว รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้ฯ 2) น.ส.กรุณา ศรีพัฒน์อินทร์ ตัวแทนชุมชน 3) น.ส.สุนทรี ยาชื่นจำรัส ตัวแทนชุมชน และ 4) นางสุมาลี ศรีโพธิ์เผือก ตัวแทนเกษตรกร และ

1.2.2 บุคลากรจาก
หน่วยงานภาครัฐและภาคีที่มีส่วน
สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้
ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลลำ
พญา พัฒนาชุมชนประจำองค์การบริหาร
ส่วนตำบลลำพญา สารวัตรกำนัน/
ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้านของตำบลลำพญา
และตัวแทนแกนนำจัดตั้งศูนย์เรียนรู้
เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา 11
คน ได้แก่ 1) นายณรงค์ศักดิ์ เลิศสิทธิพันธ์
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา 2)
นายธวัชชัย พูนโคกหวาย สารวัตรกำนันหมู่
1 3) นายประยุทธ์ โมกขพันธ์ ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ 3 4) นายชลอ ต่ายใหญ่เที่ยง
ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 5) นายพิจิตร สอนชุมผล
ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 6) นายเทอดศักดิ์ ภิรมย์
เนตร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11 7) นายสมพงษ์ กุล
พญา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 8) นายวีระ นุ่มอุดม
ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 9) นายอนันต์ ศรีโพธิ์
เผือก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 10) นายมานพ ธารา
แสง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 และ 11) นายอาคม
อินทโชติ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 10

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยเป็นผู้
ติดต่อและนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ใน
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 15 ท่าน
ดำเนินการสัมภาษณ์ และขออนุญาตในถ่าย
ภาพนิ่ง บันทึกเทปเสียงและภาพเคลื่อนไหว
ในขณะที่ดำเนินการสัมภาษณ์ ถอดเทป
สัมภาษณ์ และวิเคราะห์เนื้อหาแบบหาความ
สอดคล้องของเนื้อหาหลักที่ตรงกัน
(common themes) ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อ
นำมาสร้างและพัฒนาแบบสอบถามสำหรับ

การวิจัยเชิงสำรวจและการอภิปรายผลใน
ลำดับต่อไป

1.3 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการ
จัดเวทีชุมชนในพื้นที่ คณะผู้วิจัยขอ
ความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการโรงเรียน
สถาพรวิทยา และอาจารย์ชาตรี ต่วนศรีแก้ว
อาจารย์ผู้รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้ปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา ใน
การขอใช้สถานที่ห้องประชุมโรงเรียนสถาพร
วิทยาเพื่อการจัดเวทีชุมชนเพื่อนำเสนอข้อ
ค้นพบที่ได้จากเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการ
สังเกตการณ์ สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม
และระดมความคิดเห็นของชุมชนต่อข้อ
ค้นพบที่ได้ พร้อมกับรวบรวมรับฟังและให้
ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาบทบาท
และศักยภาพการสื่อสารของศูนย์เรียนรู้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพร
วิทยา จากนั้นจึงขอความอนุเคราะห์
ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้านของตำบลลำพญา
ในการประสานงานกับตัวแทนจาก 2 กลุ่ม
หลัก ประกอบด้วย 1) ตัวแทนบุคคลที่ใช้และ
ให้บริการศูนย์เรียนรู้ ได้แก่ ตัวแทนเกษตรกร
และชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน ตัวแทนแกนนำ
จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ และ 2) ตัวแทน
หน่วยงานภาครัฐและภาคีที่มีส่วนสนับสนุน
การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ ได้แก่
ตัวแทนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พบว่ามีผู้เข้าร่วมการ
จัดเวทีชุมชนทั้งสิ้น 21 คน โดยคณะผู้วิจัย
ดำเนินการประชุม ควบคู่กับการจดบันทึก
ข้อมูลความคิดเห็นที่ได้จากการจัดเวทีชุมชน
ตามโครงร่างการจัดเวทีชุมชน ตลอดจน
บันทึกเทปเสียง วิดีทัศน์ และการถ่ายภาพ

การจัดเวทีชุมชน ตั้งแต่ต้นจนจบทั้งนี้เพื่อ
ความสมบูรณ์ของการวิเคราะห์เนื้อหา และ
วิเคราะห์เนื้อหาด้วยการพรรณนาวิเคราะห์
สำหรับนำมาใช้ในการสรุปและอภิปราย
ผลการวิจัยในลำดับต่อไป

2. วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัย
เชิงสำรวจ โดยเครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บ
รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แบบ
สอบถาม ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้นำผลการ
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการลง
พื้นที่สังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึก
ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 15 ท่าน ดังกล่าว มาสร้าง
เป็นแบบสอบถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล
ความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร และ
ชุมชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทั้ง 11 หมู่บ้านของ
ตำบลลำพญา ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือก
ตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเป็นเกษตรกรหรือ
ชุมชนที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ทั้ง 11 หมู่บ้าน
ของตำบลลำพญา ที่ยินดีตอบแบบสอบถาม
โดยแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อคำถาม
ปลายปิดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating
scale questions) เกี่ยวกับสภาพปัญหา
การเกษตรในพื้นที่ตำบลลำพญา 35 ข้อ
สถานภาพการมีส่วนร่วมกับศูนย์เรียนรู้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพร
วิทยา 20 ข้อ และสถานภาพการให้บริการ
ของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนสถาพรวิทยา 43 ข้อ แบ่งเป็น 1)
การให้บริการฐานเรียนรู้ 27 ข้อ และ 2)
การจัดกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์เรียนรู้ฯ 16
ข้อ

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ
ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (content
validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามมา
ปรึกษาอาจารย์ผู้รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพร
วิทยา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องสอดคล้อง
ของเนื้อหา ความครอบคลุมของประเด็น
คำถามตามปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัย
รวมทั้งความเหมาะสมด้านภาษาที่ใช้ และ
ปรับแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้รับ และ
ตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ของ
แบบสอบถามด้วยวิธีการวัดความสอดคล้อง
ภายใน โดยใช้สูตร Cronbach Alpha โดย
นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่ม
เกษตรกรและชุมชนในพื้นที่ตำบลลำพญา
จำนวน 30 คน พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์ความ
เชื่อถือได้ในแต่ละส่วน ตามลำดับดังนี้ 1)
สภาพปัญหาการเกษตร(.9027) 2)
สถานภาพการมีส่วนร่วม(.9608) และ 3)
สถานภาพการ ให้บริการ แบ่งเป็น การ
ให้บริการฐานเรียนรู้ (.9534) และ การจัด
กิจกรรมต่างๆ ของศูนย์เรียนรู้ฯ (.9678)
สามารถนำแบบสอบถามมาใช้ในการเก็บ
ข้อมูลจริงได้

ในการเก็บข้อมูลด้วย
แบบสอบถาม คณะผู้วิจัยขอความ
อนุเคราะห์ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้าน ในการ
กระจายแบบสอบถามและเก็บรวบรวม
แบบสอบถามจากเกษตรกรและชุมชนใน
หมู่บ้านที่สมัครใจและเต็มใจในการตอบ
แบบสอบถามกลับคืนให้กับคณะผู้วิจัย ได้
แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาทั้งสิ้น
286 ชุด จากจำนวนแบบสอบถามทั้งสิ้น 350

ชุด คิดเป็นจำนวนร้อยละ 81.71 ของ
แบบสอบถามทั้งหมด

ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูล
ความคิดเห็นต่อสถานภาพการมีส่วนร่วมกับ
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาค
การเกษตร ได้ใช้สถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิง
สำรวจ (exploratory factor analysis) ใน
การรวมกลุ่มตัวแปรที่สัมพันธ์หรือมีส่วนที่มี
ความร่วมกันเข้าด้วยกัน โดยใช้เกณฑ์ค่า
Eigen value มากกว่า 1 ขึ้นไปในการเลือก
จำนวนปัจจัย และ ใช้เกณฑ์ค่าน้ำหนักปัจจัย
(factor loading) ตั้งแต่ .4 ขึ้นไป ในการ
พิจารณาจำนวนตัวแปรในแต่ละปัจจัย
เนื่องจากแสดงให้เห็นระดับความสัมพันธ์
ระหว่างตัวแปรกับปัจจัยสูง (ศิริชัย พงษ์วิชัย,
2548: 418; Hair, Anderson, Tatnam and
Black, 1998:111) ส่วนการวิเคราะห์ความ
คิดเห็นของชุมชนต่อการให้บริการของศูนย์
เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร ที่
เหมาะสม ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่
ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษา

ในการนำเสนอผลการวิจัย จะ
เรียงตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ
ตาม ลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

ข้อ 1 : ผลการจัดกลุ่มปัจจัยสถานภาพ
การมีส่วนร่วมกับศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ
พอเพียงในภาคการเกษตรของชุมชนตำบล
ลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่
เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สำนักวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

จากการศึกษาแนวคิดระดับการ
มีส่วนร่วมพบว่ามี 3 ระดับ เรียงระดับที่น้อย
ที่สุดหรือระดับพื้นฐานที่สุด ไปถึงระดับสูงสุด
ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร 2)
การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง ผู้ผลิต ผู้ร่วมผลิต
ผู้ร่วมแสดง และ 3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้
วางแผนและกำหนดนโยบาย (กาญจนา
แก้วเทพ, 2543) ขณะที่ผลการสำรวจข้อมูล
ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการมีส่วน
ร่วมกับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนสถาพรวิทยาด้วยสถิติเชิงพรรณนา
ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
พบว่า กลุ่มตัวอย่างประเมินระดับความเห็น
ด้วยต่อทั้ง 20 ข้อ ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์
น้อย ($\bar{X} = 2.37$) โดยประเด็นที่เข้าไปมี
ส่วนร่วมกับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยามาก 3 อันดับ
แรกจากทั้งหมด 20 ข้อ เป็นการมีส่วนร่วม
ในระดับพื้นฐานหรือในระดับผู้รับสารหรือ
ผู้ใช้ ได้แก่ ท่านขอเอกสาร ข้อมูลเอกสาร
วิธีการทำปุ๋ย สูตรปุ๋ยชีวภาพ หรือพันธุ์พืช
ผัก สัตว์ จากศูนย์ฯจากอาจารย์ที่รับผิดชอบ
ศูนย์ฯ ($\bar{X} = 2.59$) รองลงมาเป็นการมีส่วน
ร่วมในระดับที่ 2 คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้
ส่ง ผู้ผลิต ผู้ร่วมผลิต ผู้ร่วมแสดง คือ ท่าน
ติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงานหรือ
การพัฒนาด้านต่างๆ ของศูนย์ฯอย่าง
ต่อเนื่อง ($\bar{X} = 2.5$) และ ท่านติดตามข้อดี
และข้อบกพร่องของการจัดโครงการ หรือ
กิจกรรมต่างๆของศูนย์เรียนรู้ เพื่อเป็นแนว
ทางการแก้ไขและพัฒนาศูนย์ฯ ($\bar{X} = 2.54$)
ส่วนประเด็นที่เข้าไปมีส่วนร่วมต่อศูนย์เรียนรู้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพร
วิทยาน้อยที่สุดจากทั้งหมด 20 ข้อ คือ ท่าน
เข้าไปใช้อุปกรณ์ต่างๆ จากศูนย์ฯ เช่น
อุปกรณ์ผลิตปุ๋ยชีวภาพ ($\bar{X}=2.01$)

ส่วนผลการจัดกลุ่มการมีส่วนร่วม
ร่วมกับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนสถาพรวิทยาทั้ง 20 ข้อ ด้วยสถิติ
การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ(exploratory
factor analysis) โดยสกัดปัจจัยด้วยวิธีการ
วิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (principal
components analysis) และหมุนแกนปัจจัย
แบบหมุนฉากด้วยวิธีแวกซ์ของไคเซอร์
(the Kaiser varimax method) สามารถ
จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม โดยทั้ง 2 กลุ่ม
สามารถอธิบายตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ
71.571 ประกอบด้วย

**กลุ่มที่1 การมีส่วนร่วมใน
ฐานะ ผู้ร่วมคิดและพัฒนาศูนย์เรียนรู้**
ประกอบด้วย ตัวแปร ที่เกี่ยวข้องกันรวม 12
ตัว เรียงตามลำดับน้ำหนักปัจจัยจากมากไป
หาน้อย ได้ดังนี้

1. ท่านติดตามข้อดีและ
ข้อบกพร่องของการจัดโครงการ หรือกิจกรรม
ต่างๆของศูนย์เรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางการ
แก้ไขและพัฒนาศูนย์ฯ (.845)

2. ท่านมีส่วนร่วมในการช่วย
แก้ไขปัญหาของศูนย์ฯ หรือเสนอแนะแนว
ทางการพัฒนาศูนย์ฯ ให้ดีขึ้น (.832)

3. ท่านติดตามความคืบหน้าใน
การดำเนินงานหรือการพัฒนาต่างๆ
ของศูนย์ฯอย่างต่อเนื่อง(.826)

4. ท่านมีส่วนร่วมในการ
ประสานงานเพื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการ
ต่างๆ ของศูนย์เรียนรู้ฯ (.808)

5. ท่านเชิญชวนเพื่อนเกษตรกร
ในพื้นที่ให้ทำการเกษตรตามปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงตามคำแนะนำของศูนย์
เรียนรู้ (.784)

6. ท่านเชิญชวนเพื่อนเกษตรกร
ในพื้นที่ไปเยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ
พอเพียงตำบลลำพญา (.770)

7. ท่านถ่ายทอดความรู้และภูมิ
ปัญญาการทำการเกษตรตามปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับจากศูนย์เรียนรู้แก่
เพื่อนเกษตรกรที่สนใจ (.747)

8. ท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อ
นำเสนอแนวคิดการจัดทำและพัฒนาศูนย์
เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลลำพญาตาม
หนังสือเชิญ (.732)

9. ท่านช่วยรดน้ำ ถอนหญ้า
ปลูกต้นไม้ ตักน้ำใส่ถังปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ
ในขณะรอรับลูกกลับบ้าน (.725)

10. ท่านเสนอแนวคิดการจัดทำ
และพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ตำบลลำพญาแบบไม่เป็นทางการกับบุคคล
ผู้รับผิดชอบศูนย์ฯ (.697)

11. ท่านเก็บผลผลิตภายใน
ศูนย์ฯ ไปใช้ เช่น กระเพรา โหระพา (.680)
และ ท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ
ของศูนย์เรียนรู้ฯ (.552)

**กลุ่มที่ 2 การมีส่วนร่วมใน
ฐานะผู้ใช้บริการศูนย์เรียนรู้**
ประกอบด้วย ที่เกี่ยวข้องกันรวม 8 ตัว เรียง
ตามลำดับน้ำหนักปัจจัยจากมากไปหาน้อย
ได้ดังนี้ คือ

1. ท่านเข้าไปสอบถามข้อมูล
ต่างๆ หรือ ขอคำปรึกษาด้านการเกษตรตาม
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากอาจารย์
ผู้รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้ฯ (845)
2. ท่านขอปุ๋ยชีวภาพไปใช้ปลูก
ต้นไม้ (833)
3. ท่านเข้าไปเรียนรู้ข้อมูลจากฐาน
เรียนรู้ต่างๆ ภายในศูนย์เรียนรู้ (832)
4. ท่านเข้าร่วมทำกิจกรรมหรือ
โครงการต่างๆ ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ จัดขึ้น เช่น ร่วม
ประชุมยุวเกษตรกร ชมนิทรรศการ ดูการ
สาธิตการทำปุ๋ยชีวภาพ ร่วมอบรมการแปร
รูปสินค้าการเกษตร (740)
5. ท่านขอคำปรึกษา แนะนำ
เมื่อพบปัญหาเช่น การตรวจสอบสภาพดิน
(734)
6. ท่านขอเอกสาร ข้อมูล
เอกสารวิธีการทำปุ๋ย สูตรปุ๋ยชีวภาพ หรือ
พันธุ์พืช ผัก สัตว์ จากศูนย์ฯ จากอาจารย์ที่
รับผิดชอบศูนย์ฯ (722)
7. ท่านเข้าไปใช้อุปกรณ์ต่างๆ
จากศูนย์ฯ เช่น อุปกรณ์ผลิตปุ๋ยชีวภาพ
(584) และ
8. ท่านขอพันธุ์พืช ผัก สัตว์ เช่น
พันธุ์กล้วย พันธุ์เป็ด จากศูนย์เรียนรู้
(580)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

**ข้อ 2 : ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของ
ชุมชนต่อการให้บริการของศูนย์เรียนรู้
เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรที่
เหมาะสม**

จากการสำรวจบริบทชุมชนพบว่า
เกษตรกรตำบลลำพญาทำการเกษตร 4
ประเภทหลัก เรียงลำดับพื้นที่เพาะปลูกมาก
ไปหาน้อย ได้แก่ ทำนา ปลูกพืชไร่ ปลูกผลไม้
และปลูกพืชผัก ขณะที่ผลการสำรวจความ
คิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการให้บริการ
ของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนสถาพรวิทยา ด้วยสถิติเชิงพรรณนา
ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
เพื่ออธิบายระดับการเห็นด้วยต่อการ
ให้บริการของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา ได้แบ่งเป็น 2
ส่วน ได้แก่ 1) การให้บริการฐานเรียนรู้ และ
2) การจัดกิจกรรมต่างๆ ของฐานเรียนรู้

1.1 การให้บริการฐาน

เรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า
กลุ่มตัวอย่างประเมินระดับความเห็นด้วยต่อ
การให้บริการฐานเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพร
วิทยาทั้ง 27 ฐานเรียนรู้ที่นำเสนอ ใน
ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$)
โดยฐานเรียนรู้ที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมาก 3
อันดับแรกจากฐานเรียนรู้ทั้งหมด 27 ฐาน
เรียนรู้ ได้แก่ การจัดฐานเรียนรู้การผลิตปุ๋ย
คอก ปุ๋ยหมัก ($\bar{X} = 3.52$) รองลงมา คือการ
จัดฐานเรียนรู้การปลูกไม้ผล ($\bar{X} = 3.41$)
และ การจัดฐานเรียนรู้ผักน้ำพื้นบ้านใน
ตำบลลำพญา ($\bar{X} = 3.40$) ส่วนฐานเรียนรู้

ที่เห็นด้วยน้อยที่สุดจากฐานเรียนรู้ทั้งหมด 27 ฐานเรียนรู้ คือ การจัดฐานเรียนรู้การทำไบโอแก๊ส ($\bar{X}=2.97$)

1.2 การจัดกิจกรรมต่างๆของฐานเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างประเมินระดับความเห็นด้วยต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยาทั้ง 16 ประเภทกิจกรรมที่น่าเสนอในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ($\bar{X}=3.40$) โดยกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมาก 3 อันดับแรกจากกิจกรรมทั้งหมด 16 ประเภทกิจกรรม ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X}=3.51$) รองลงมา คือ การจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมให้มีการทำการเกษตรปลอดสารพิษที่ต่อเนื่อง เช่น การปลูก ผักและจำหน่ายสารชีวภาพ และผักปลอดสารพิษที่ศูนย์เรียนรู้ หน่วยงาน ตลาดและที่ชุมชน ($\bar{X}=3.47$) และ การจัดทำแปลงสาธิตการทำการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมภายในศูนย์เรียนรู้ฯ ($\bar{X}=3.46$) ส่วนกิจกรรมที่เห็นด้วยน้อยที่สุดจากกิจกรรมทั้งหมด 16 ประเภทกิจกรรม คือ การทดลองเพื่อพัฒนาการปลูกพืชและเพาะพันธุ์สัตว์น้ำก่อนเผยแพร่ไปสู่เกษตรกรและผู้สนใจต่อไป ($\bar{X}=3.27$)

อภิปรายผลการศึกษา

ในการอภิปรายผลการวิจัยได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อตามลำดับ

1. สถานภาพการมีส่วนร่วมกับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

จากผลการสำรวจข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการมีส่วนร่วมกับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยาด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างประเมินระดับความเห็นด้วยต่อทั้ง 20 ข้อ ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์น้อย ($\bar{X}=2.37$) และผลการจัดกลุ่มการมีส่วนร่วม กับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยาทั้ง 20 ข้อ ด้วยสถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) ที่พบว่าสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมคิดและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ และกลุ่มที่ 2 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ใช้บริการศูนย์เรียนรู้ ไม่ไปถึงขั้นการกำหนดนโยบายการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ฯ นั้น สอดคล้องกับแนวคิดของกาญจนา แก้วเทพ (2543) ที่ระบุถึงระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนว่ามีด้วยกัน 3 ระดับเรียงระดับที่น้อยที่สุดหรือระดับพื้นฐานที่สุดไปถึงระดับสูงสุด ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร 2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง ผู้ผลิต ผู้ร่วมผลิต ผู้ร่วมแสดง และ 3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย ผลการศึกษาของ มัลลิกา เขียวหวาน (2546) ที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมรับรู้ รองลงไป ได้แก่ ร่วมรับประโยชน์และร่วมทำ

ส่วนการมีส่วนร่วมคิดและร่วมประเมินผลมีน้อยถึงไม่มีเลย และผลการศึกษาของ สุจินต์ กัดประสิทธิ์ (2550) ที่พบว่า ผู้นำชุมชนและชุมชนยังให้ความสำคัญกับการศูนย์การเรียนรู้ น้อย ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการใช้ ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ที่ไม่เต็มที่ตามไปด้วย

จากผลการศึกษาที่กล่าว อาจมีสาเหตุสืบเนื่องจากการกำหนดเป้าหมายเริ่มต้นของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา (ซึ่งปัจจุบันได้ยกระดับเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลลำพญา) เน้นที่การจัดการเรียนการสอนการทำเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่นักเรียนและกลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียน โดยเปิดให้บริการความรู้แก่เกษตรกร คนในชุมชน หน่วยงานและประชาชนทั่วไปในการเข้ามาศึกษาดูงานวิธีการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่าการเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนที่จัดตั้งขึ้นโดยชุมชนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและคนในชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง จึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและคนในชุมชนจึงยังอยู่ในมิติของการใช้บริการจากศูนย์เรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง ผู้ผลิต ผู้ร่วมผลิต ผู้ร่วมแสดง ร่วมแก้ปัญหา และร่วมพัฒนางานในบางด้านเท่านั้น

นอกเหนือจากสาเหตุของการกำหนดเป้าหมายการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ที่เน้นการสอนการทำเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่นักเรียนแล้ว จากการสัมภาษณ์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ลงพื้นที่สังเกตการณ์และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยเฉพาะกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐและแกนนำชุมชนและเกษตรกรพบว่า การที่เกษตรกรและคนในชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในฐานะผู้ใช้บริการจากศูนย์ฯ มากกว่าการเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินและร่วมพัฒนาศูนย์ฯ นั้นอาจมีสาเหตุมาจากการคิดว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ยังเป็นศูนย์เรียนรู้ของโรงเรียนมากกว่าเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเพราะสถานที่ตั้งอยู่ในเขตโรงเรียน การขาดการสร้างความสัมพันธ์และประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ ไปสู่ชุมชนที่ต่อเนื่อง การขาดเครือข่ายแกนนำที่ช่วยในการสื่อสารความรู้ต่างๆ ไปสู่เกษตรกรและชุมชน การไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของศูนย์เรียนรู้ฯ ทำให้มองไม่เห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าไปมีส่วนร่วม ปัญหาข้อจำกัดด้านเวลา ปัญหาการขาดเครือข่ายวิทยากรผู้รู้ด้านการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจที่เป็นรูปธรรม และการเห็นว่าฐานเรียนรู้ที่มีภายในศูนย์เรียนรู้ฯ ไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่แต่เป็นสิ่งที่คุ้นเคย เนื่องจากเป็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ทำอยู่แล้ว ทำให้ไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากศูนย์เรียนรู้ฯ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้ศูนย์เรียนรู้โรงเรียนสถาพรวิทยาและศูนย์เรียนรู้ชุมชนในพื้นที่ตำบลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ควรสร้างความยอมรับและความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of belonging) ด้วยการดำเนินการใน 6 ประการหลักดังนี้ 1) นำหลักการสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ทำให้ชุมชนรู้สึก

ตนเองมีเสรีภาพในการมีส่วนร่วม สามารถที่จะมีส่วนร่วม และเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมทั้งในฐานะผู้รับสาร ในฐานะผู้ส่ง ผู้ผลิต ผู้ร่วมผลิต ผู้ร่วมแสดง และ ในฐานะผู้วางแผน และกำหนดนโยบายศูนย์เรียนรู้ฯ มาใช้เป็นแนวทางการในการบริหารจัดการศูนย์ฯ มากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้สามารถทำบทบาทต่อการจัดการเรียนการสอน การทำการเกษตรและการใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่นักเรียน กลุ่มยุวเกษตรกร เกษตรกร คนในชุมชน และผู้สนใจทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) จัดตั้งคณะกรรมการศูนย์ฯ ประกอบด้วย แกนนำชุมชน ตัวแทนจากเกษตรกร ตัวแทนคนในชุมชน และภาคีภาครัฐ เอกชนจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3) ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และประโยชน์ที่จะได้รับจากศูนย์เรียนรู้ฯ แก่ผู้เกี่ยวข้อง

4) จัดระบบการติดต่อสื่อสารและประชาสัมพันธ์ผลงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนที่ต่อเนื่อง

5) จัดให้มีช่วงเวลาสำหรับการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ชัดเจน และ

6) จัดให้มีเครือข่ายวิทยากรผู้รู้ด้านการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้บริการความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร และชุมชน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนลำพญาให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ยึดหลักความพอเพียง พอประมาณและมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำเนินชีวิตประจำวัน และการทำการเกษตรได้ในที่สุด

2. การให้บริการของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์ระดับการเห็นด้วยของกลุ่มตัวอย่างต่อการให้บริการของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การให้บริการฐานเรียนรู้ และ 2) การจัดกิจกรรมต่างๆ ของฐานเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ มัลลิกา เขียวหวาน (2546) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรทำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่เกษตรกรเข้าไปมีส่วนร่วมมี 6 กิจกรรม ได้แก่ การฝึกอบรม การดูงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การประชุมสัมมนา การทำแปลงสาธิต และการเผยแพร่ความรู้

นอกจากนั้น ข้อค้นพบที่กล่าว ยังสอดคล้องกับผลการสำรวจสภาพการณ์ปัญหาการเกษตรในพื้นที่ตำบลลำพญาที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีความสำคัญมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ราคาวัตถุดิบการเกษตรที่แพงขึ้น เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย-ยาฆ่าแมลง ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมา คือ ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคข้าว เช่น ข้าวดีด ($\bar{X} = 4.07$) และ ปัญหาการแพร่ระบาดของแมลงศัตรูพืช ($\bar{X} = 4.06$) และข้อมูลการจัดกลุ่มสภาพปัญหาการเกษตรในพื้นที่ด้วยสถิติการวิเคราะห์ปัจจัย ทั้ง 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ปัญหาการใช้สารเคมีและการทำการเกษตรที่ไม่ถูกวิธี 2) ปัญหาด้านต้นทุน

ความรู้และต้นทุนการทำเกษตร 3) ปัญหาสถานะทางธรรมชาติและราคาวัตถุดิบทางการเกษตร 4) ปัญหาการขาดการดำเนินชีวิตและทำการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) ปัญหาการขาดการรวมกลุ่มและความรู้ด้านการตลาด รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อสรุปที่ได้จากการเวทีชุมชนที่เสนอให้ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้การทำการเกษตรและการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่เกษตรกรและคนในชุมชนที่ต่อเนื่อง เป็นรูปธรรม ด้วยการมีตัวอย่างที่ทำให้เกษตรกรและคนในชุมชนเข้าใจและสามารถนำไปใช้ได้ ในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง เนื่องจากที่ประชุมเห็นว่าหากเกษตรกรและชุมชนเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างครบถ้วน รอบด้านแล้วจะทำให้สามารถลดและแก้ปัญหาการเกษตรในพื้นที่ตำบลลำพญา ทั้ง 5 กลุ่มหลักดังกล่าวข้างต้นได้

ดังนั้น การจัดฐานเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ ของฐานเรียนรู้จึงควรกำหนดให้มีความสอดคล้องกันสภาพปัญหาการเกษตรในพื้นที่ โดยเฉพาะการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีที่ถูกวิธี ควบคู่กับการให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการลด ละ เลิกใช้ปุ๋ยและสารเคมีหรือการทำเกษตรทางเลือกด้วยการหันมาผลิตปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพสูตรต่างๆ ที่ถูกต้องในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการผลิตจนถึงเก็บเกี่ยว ด้วยการจัดหลักสูตรฝึกอบรม

ที่เน้นการสาธิต การทำเป็นแบบอย่างและการลงมือปฏิบัติเป็นสำคัญ เพื่อให้เกษตรกรและชุมชนสามารถนำไปใช้ได้ทันที ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำนาซึ่งถือเป็นการเกษตรหลักในพื้นที่ตำบลลำพญา ควบคู่การเชื่อมโยงให้เห็นภาพที่เป็นรูปธรรมระหว่างแนวคิดการดำรงชีวิตและแนวคิดการทำเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่การปลูกพืชผักเพื่อการบริโภคในครัวเรือน การปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูกแทนการปลูกเพื่อการพาณิชย์หรือการขายอย่างเดียว การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าผลผลิตการเกษตร การรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนากระบวนการเกษตรทางเลือกที่ลด ละ เลิกสารเคมี จึงจะช่วยแก้ไขสภาพปัญหาการเกษตรในพื้นที่ตำบลลำพญาได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

องค์ความรู้ที่นำเสนอในบทความวิจัยนี้ ทำให้เห็นความจำเป็นของการเร่งแก้สภาพปัญหาการทำการเกษตรในพื้นที่ตำบลลำพญา โดยศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยาควรเป็นศูนย์กลางในการแก้ ปัญหาการเกษตรในพื้นที่ตำบลลำพญาด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่เกษตรกรและคนในชุมชนอย่างครบถ้วน รอบด้านอย่างต่อเนื่อง ส่วนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและคนในชุมชนกับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา ซึ่ง

พบว่ายังมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์น้อย นั้นผู้บริหารศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยาควรให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้เกษตรกรและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน ร่วมพัฒนา และร่วมกำหนดนโยบายศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างแท้จริงแทนการมองว่าศูนย์เรียนรู้ฯ มีเป้าหมายหลักในการจัดตั้งขึ้นเพื่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นวิชาเสริมหลักสูตรแก่นักเรียน และการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนเป็นเป้าหมายรอง เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนภายในศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากเกษตรกรในพื้นที่ในการถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติเป็นสำคัญ ยิ่งกว่านั้น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา ควรมีการสำรวจความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสม่ำเสมอ และเน้นการสื่อสารภายในชุมชนผ่านช่องทางการสื่อสารโดยเน้นสื่อบุคคลได้แก่ แกนนำผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลประจำหมู่บ้าน การจัดประชุมของแต่ละหมู่บ้าน และสื่อชุมชน เพื่อสื่อสารความเคลื่อนไหวและผลงานต่างๆ ของศูนย์เรียนรู้ฯ ไปพร้อมกับการกระตุ้นให้เกษตรกรและคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ใช้ ผู้คิด ผู้ทำ ผู้พัฒนาและผู้กำหนดนโยบายศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างกว้างขวางและอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถทำหน้าที่ในการถ่ายทอดแนวคิดการทำการเกษตรและการดำเนินชีวิตตามปรัชญาสำนักวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

เศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและชุมชนตำบลลำพญาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำแนะนำในการทำวิจัย คุณณรงค์ศักดิ์ เลิศสิทธิพันธ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา คุณสุรีย์ ดนุศล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา อาจารย์ปรีชา ศรีอนันต์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสถาพรวิทยา และอาจารย์ชาติตรี ต่วนศรีแก้ว ผู้รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสถาพรวิทยา ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้าน ตลอดจนชุมชนตำบลลำพญา ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทำวิจัยเรื่องนี้เป็นอย่างดี รวมทั้ง อาจารย์วิเชษฐ์ แสงดวงดี สำหรับความช่วยเหลือในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลและให้ความคิดเห็นที่มีประโยชน์ยิ่งจนทำให้เกิดผลงานวิจัยชิ้นนี้

รายการอ้างอิงภาษาไทย

กาญจนา แก้วเทพ. 2543. สื่อเพื่อชุมชน.

กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น

กระทรวงมหาดไทย. มาตรฐานศูนย์การ

เรียนรู้ชุมชน. มปป. สืบค้นจาก

<http://www.thailocaladmin.go.th/>

work/e_book/eb1/stan17/p1-p5.

pdf วันที่ 14 กรกฎาคม 2552.

ชลิตตา สุขสวัสดิ์. 2542. การสื่อสารกับการ
สร้างระบบเศรษฐกิจพอเพียงและ
การสร้างชุมชนเข้มแข็งในชุมชน
บ้านนาทะเล ตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย.

ณรงค์ศักดิ์ เลิศสิทธิพันธ์ นายกองค์การ
บริหารส่วนตำบลลำพญา,
สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2552

นิรุต ถิ่นนาค และชมพูนุท เมธเมืองทอง.
2550. การวิจัยและพัฒนา
กรณีศึกษาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิต
ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง :
ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัด
มหาสารคาม. Journal of
Education 5 (19 February).

บัวพันธ์ พรรคพิง และคณะ. 2532. การเข้า
ไปมีส่วนร่วม ในกระบวนการพัฒนา
ของชาวบ้านในเขตตำบลวังม้า
ตำบลลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์.

บุญรอง สายน้อย. 2546. การดำเนินงานของ
ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก
อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่.
การค้นคว้าแบบอิสระ วิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปราโมทย์ กาญจนรัชต์. 2540. ปัจจัยที่มี
ความสัมพันธ์กับขนาดเนื้อที่ทำการ
เกษตรผสมผสานของเกษตรกรใน
เขตปฏิรูปที่ดินในดินกุลาร้องไห้
จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์

การศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

ลำพญา ระยะ 3 ปี (พ.ศ.2553-
2555, มปป.).(อัดสำเนา)

พรทิพย์ เย็นจะบก และคณะ. 2547. การ
สื่อสารเพื่อการพัฒนาการเกษตร
ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช.
กรุงเทพฯ สำนักกองทุนสนับสนุน
การวิจัย

ภาณุพงศ์ ภูโต. 2551. การสื่อสารแบบมี
ส่วนร่วม กรณีศึกษาศูนย์เรียนรู้
เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน อ.ท่าม่วง
ต.เขาสมอคอน จ.ลพบุรี. ปริญญา
นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตย
วิทยาลัยมหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย

ภัทรพล มหาพันธ์. 2545. การศึกษา
ประสิทธิผลของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน:
อนาคตภาพจากการประยุกต์โมเดล
สมการโครงสร้างและการสนทนา
กลุ่ม.

มัลลิกา เขียวหวาน. 2546. การมีส่วนร่วมใน
กิจกรรมการเรียนรู้ การเกษตรตาม
แนวเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร
ในเขตจังหวัดอ่างทองและ
พระนครศรีอยุธยา ปริญญาศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอก
ระบบ)

มัธยม วิทยาลัย. 2545. รูปแบบการมีส่วนร่วม
ร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาใน

โรงเรียน: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียน

เทศบาลบ้านสองนางใย ต.ตลาด

อ.เมือง จ.มหาสารคาม.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์

ศิริชัย พงษ์วิชัย. 2548. การวิเคราะห์ข้อมูล

ทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถิต มาตสมบัตติ. 2548. การมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในการดำเนินการศูนย์เรียนรู้

ชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์การ

เรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติวัด

โพธิ์การาม ต.โพธิ์สูง อ.ปทุมรัตน์

จ.ร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์

ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุจินต์ กลัดประสิทธิ์ (2550) การมีส่วนร่วม

ในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้

ชุมชนของคณะกรรมการศูนย์การ

เรียนรู้ชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร

คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการ

บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ

สุมาลี สังข์ศรี. 2542. การจัดการศึกษานอก

ระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ตาม

แนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.

2542. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์

ส่งเสริม การศึกษาตามอัธยาศัย

กรมการศึกษานอกโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ

รายการอ้างอิงภาษาอังกฤษ

Hair, J.F., Anderson, R.E., Tatham, R.L.,

and Black, W.C. 1998.

Multivariate Data Analysis. Fifth

edition. New Jersey:Prentice-

Hall International., Inc.